

Capitolul 5

De la Maidan la Servitorul poporului

Dacă ați trăit în Rusia, în Ucraina sau în oricare altă țară din fosta Uniune Sovietică în anii 2000, îl cunoașteți pe comicul Volodimir Zelenski și, în mod obligatoriu, ați vizionat una dintre emisiunile lui. În general, acele emisiuni sunt difuzate la ore de maximă audiență. Poate că ați asistat și la unul dintre spectacolele lui, pentru că el este o adevărată vedetă. Rusofon din naștere, amuzant, neezitând să ridiculizeze clasa politică ucraineană, Zelenski a cucerit piața unei întregi regiuni cu o hotărâre caracteristică autodidacților foarte ambițioși. Bazat pe o notorietate pe care și-a construit-o în 12 ani, în care s-a ocupat doar de comedie și de gestionarea propriei cariere, Zelenski a făcut întotdeauna politică într-un mod foarte prudent, adică în cadrul pe care îl stăpânește: satira. Scandalurile și luările de poziție prea tranșante nu fac decât rareori bine afacerilor, dar el a învățat să cunoască liniile care nu trebuie trecute și știe să mulțumească tabere opuse. Totul este o chestiune de public și de circumstanțe. Nu poți râde de tot și cu siguranță nu cu toată lumea, iar Zelenski excelează în sinteză și în compromis. A ști să te adaptezi este o calitate indispensabilă în lumea postsovietică. De la dezmembrarea URSS, în anii '90, tensiunile nu au încetat să crească între Moscova și vecinii ei independenți, dintre care unii se îndreaptă inexorabil către

Occident, astfel că numerele de echilibristică între acești doi poli devin tot mai periculoase.

Începând din 2012, mâna întinsă Ucrainei de Uniunea Europeană va determina un viraj important al țării, dar și al carierei lui Zelenski. Bruxellesul propune Kievului un acord de asociere, în scopul realizării unei convergențe politice și economice. Apropierea se construiește în jurul circulației bunurilor și persoanelor într-o zonă de liber-schimb. Semnarea este condiționată de numeroase reforme structurale în domeniul finanțelor, justiției și economiei. Acest prim pas în direcția Europei necesită conformarea la noi standarde de guvernare, care nu sunt pe placul tuturor. Dacă țara este divizată de acest proiect, este pentru că el simbolizează, înainte de orice, îndeplătarea de Moscova în favoarea unei alte comunități de valori. Acest acord european are, fără îndoială, o componentă economică puternică, deoarece este vorba, în foarte mare măsură, de energie și de bunuri de consum, dar este și o alegere a societății. Într-o țară care, de o manieră sumară, poate fi împărțită între un vest majoritar proeuropean și un sud-est îndreptat către vecinul rus, marile orientări geopolitice întrunesc rareori consensul național. Așadar, legislatorilor din Kiev le revine greaua misiune de a răspunde cerințelor formulate de Bruxelles.

La început, președintele prorus Victor Ianukovici a lăsat lucrurile să se întâmple. Credea, probabil, că diferitele facțiuni din Verhovna Rada (parlamentul ucrainean) nu vor reuși să se înțeleagă asupra unui proiect comun, dar, împotriva tuturor așteptărilor, parlamentarii au făcut progrese. Nervos, Kremlinul a decis atunci să utilizeze pârghia presiunii comerciale. Ucraina este foarte dependentă economic de exporturile sale către Rusia, astfel că Moscova a redus rapid și considerabil importurile ucrainene. Impactul s-a făcut repede simțit, printr-o scădere considerabilă a PIB-ului național. Cu toate

acestea, parlamentul a votat, cu o largă majoritate, în favoarea apropierii de Bruxelles. În noiembrie 2013, executivul a trecut peste decizia legislativului și a utilizat pretextul economic pentru a justifica suspendarea semnării acordului cu UE, dar nimeni nu se îndoia asupra motivului schimbării de atitudine a guvernului Ianukovici. Într-adevăr, acesta se afla în negocieri cu Kremlinul, care propunea Ucrainei un parteneriat exclusiv sub forma unei „uniuni vamale euroasiatice” alături de Rusia, împreună cu Bielorusia și Kazahstanul. Moscova a avertizat că țările care semnau acorduri cu Uniunea Europeană erau automat excluse din Uniunea Euroasiatică¹. Pentru mulți ucraineni, termenul însuși de „uniune” asociat cu Rusia reamintește tot ceea ce își doresc să uite definitiv. În fața acestei piruete de ultim moment, o parte a tineretului s-a mobilizat imediat și s-a îndreptat către Piața Independenței din Capitală. În orele care au urmat, a luat naștere expresia „Euromaidan”, care s-a propagat rapid pe rețelele sociale. Ea a desemnat cauza care este apărută și locul unei aprige bătălii care va dura luni întregi.

Confruntată cu încăpățânarea guvernului de a nu ceda nimic, mulțimea s-a echipat și s-a instalat în „Maidan Nezalejnosti”, Piața Independenței. Locul simbolizează aspirațiile unui popor care, cu 20 de ani mai devreme, a demontat statuia lui Lenin. Ulterior, piața a fost redenumită în onoarea vântului de libertate care sufla peste țara abia emancipată. La sfârșitul lui 2013, Maidan devine rapid o tabără autonomă, cu corturi, bucătării în aer liber, dispensare medicale și o intensă activitate intelectuală și culturală. Domnește acolo un amestec care sfidează clișeele despre diviziunile obișnuite. Înarmați cu bâte și scuturi, tinerii ultranaționaliști au venit pentru a forma grupuri de apărare, regăsindu-se alături de activiștii anticorupție și

¹ <https://www.rfi.fr/ru/ukraina/20131221-yanukovich-obsudit-s-pu-tinym-prisoedinenie-k-evraziiskomu-soyuzu> (n. a.).

de proeuropeni. Chiar dacă viziunile lor despre o societate utopică sunt greu de conciliat, aceste grupuri dezbat și se bat împreună împotriva Berkut, unitatea de poliție antidemonstrații aflată în slujba guvernului, care bate pe toată lumea. Această violență nediscriminatorie devine și ea un factor de coeziune între cei și cele care stau pe baricadele improvizate. Berkut răspândește teroarea, dar fabrică, fără a-și da seama, și eroi printre manifestații pe care îi oprimă. Este cazul bărbatului pe care un membru al unei unități speciale încearcă să îl umilească, dezbrăcându-l complet, la o temperatură glacială, pentru a-l obliga să pozeze în picioare, cu un hârleț în mână, în fața polițiștilor care râd și îl filmează. Mihailo Gavriluc, pe al cărui corp se văd limpede urmele violenței, rămâne stoic și devine astfel, în ochii manifestaților, un simbol al rezistenței împotriva statului¹.

Pe parcursul mai multor săptămâni, mobilizarea ia amploare și devine tot mai dârză. Susținând de la distanță aparatul represiv care dorește să pună capăt mobilizării, Moscova sfârșește prin a uni împotriva ei și împotriva guvernului Ianukovici grupuri disparate, care învață progresiv să se cunoască și să-și acorde reciproc încrederea în lupta împotriva inamicului comun. În fața durității presiunii, acest tineret furios se organizează și se radicalizează. Mulțimea nu încetează să crească, ajungând, în anumite momente, la mai multe sute de mii de persoane, cea mai mare manifestație proeuropeană din istorie². Condițiile meteo sunt aspre, dar mișcarea se obișnuiește cu ele, iar cererile sale depășesc curând unicul

¹ <https://www.lapresse.ca/international/dossiers/ukraine/201402/25/01-4742251-le-courage-dun-homme.php> (n. a.).

² https://www.lemonde.fr/europe/article/2013/12/08/en-ukraine-l-opposition-appelle-a-une-mobilisation-massive_3527504_3214.html (n. a.).

cadru al acordului cu UE. Dincolo de integrarea în Uniunea Europeană, manifestații solicită plecarea președintelui Ianukovici și a guvernului său, dar și respectarea drepturilor omului în țară, o luptă adevărată împotriva corupției elitelor, încetarea represiunii împotriva activiștilor Euromaidan și eliberarea prizonierilor politici precum fostul prim-ministru Iulia Timoșenko, politiciană condamnată, printre altele, pentru fraudă fiscală. Detenția ei este denunțată de Europa ca fiind arbitrară, iar procesul, calificat drept politic. În realitate, cele și cei care ocupă Maidan Nezalejnosti nu fac altceva decât să-și înscrie cererile în linia dreaptă a criteriilor prevăzute de UE pentru ratificarea acordului de asociere: respectarea statului de drept și a normelor democratice. Această cauză devenită celebră mobilizează personalități politice occidentale, precum înaltul reprezentant al UE, Catherine Ashton, dar și, în Statele Unite, pe senatorul republican John McCain sau pe Victoria Nuland, care, la acea vreme, îndeplinea funcția de Secretar pentru Afacerile Europene al Casei Albe. Cât despre Rusia, aceasta promite mult mai mult ajutor financiar (15 miliarde de dolari) și material pentru Ucraina, nepunând altă condiție decât renunțarea la oferta concurentă venită de la Bruxelles.

Înfruntarea de la Kiev va dura mai multe luni și va atinge apogeul pe parcursul unei săptămâni din februarie 2014, care va fi botezată „Revoluția Demnității”. Această dezlănțuire de violență, admirabil povestită în documentarul *Winter on Fire: Ukraine's Fight for Freedom*¹, a dus la moartea prin împușcare a zeci de manifestați, uciși în împrejurări tulburi. Acești morți, „Cei 100 de Eroi Celești”, potrivit expresiei care le este, de acum, consacrată, vor reprezenta cântecul de lebadă al regimului

¹ Evgheni Afineevski, realizator, *Winter on Fire: Ukraine's Fight for Freedom*, Netflix, 2015 (n. a.).

Ianukovici¹. La capătul acestei băi de sânge, președintele semnează un acord de ieșire din criză cu liderii opoziției, fuge din țară și este demis, în acest context, de parlamentul care admite cvasitotalitatea cererilor manifestațiilor. Acordul de asociere cu Uniunea Europeană este semnat câteva săptămâni mai târziu. Rusia consideră că noile autorități de la Kiev, în special noul președinte numit ad-interim în așteptarea organizării unui nou scrutin, sunt ilegitime. În același moment și negând orice implicare, Moscova își trimite „omuleții verzi” (militari organizați, dar care nu poartă niciun însemn) pentru a anexa Crimeea, regiunea din sud-estul Ucrainei. Apoi, la est, ea îi susține militar pe separatiștii proruși din cele două provincii ale Donbasului. Acestea își proclamă independența (nerecunoscută de Kiev și nici de către comunitatea internațională, în majoritatea ei), devenind republicile Donețk și Lugansk.

Aceste represalii declanșate de Kremlin l-au făcut pe Volodimir Zelenski să iasă din rezerva sa obișnuită. Țara era profund divizată între proruși și proeuropeni. Maidanul a câștigat, dar sondajele la scară națională surprindeau clar nemulțumirea unora, așa cum o raportează Institutul Internațional de Sociologie în 2014: „Despre Euromaidan, opinia dominantă (38%) crede că a fost vorba despre *o luptă conștientă a cetățenilor uniți pentru a-și apăra drepturile*, în timp ce alți 17% consideră că această manifestație a fost spontană. Euromaidanul este definit de 31% din populație ca fiind *o lovitură de stat*, 16% crezând că lovitură de stat a fost pregătită de opoziția politică și 15% apreciind că a fost realizată cu sprijin din Occident”².

¹ <https://novynarnia.com/2018/02/18/ordenom-geroyiv-nebesnoyi-sotni-vper-she-nagorodzhenyi-ukraynets-posmertno/> (n. a.).

² <https://dif.org.ua/article/richnitsya-maydanu-opituvannya-gromadskoi-ta-eks-pertnoi-dumki> (n. a.).

Olga Baișa face parte dintre cele și cei care n-au crezut niciodată în Maidan. Ea se descrie ca etnică ucraineană, originară din orașul Harkov, la frontiera cu Rusia. Ne povestește că în toamna lui 2013, la începutul evenimentelor de la Kiev, a hotărât să se mute în Rusia, împreună cu alți activiști anti-Maidan, pentru a scăpa, zice ea, de o „vânătoare de vrăjitoare”: „Revoluția Maidan a divizat societatea ucraineană. Jumătate din țară nu susținea mișcarea. Cu cât mergeți mai spre est, cu atât se accentuează respingerea față de Maidan și față de proiectul său european. Mai mult de 75% din locuitorii regiunilor Donețk și Lugansk nu susțineau această revoluție. În aceste două regiuni populate în majoritate de rusofoni, mișcarea anti-Maidan s-a transformat, în primăvara lui 2014, în rebeliune armată. Discursul hegemonic al Maidanului consta în a-i numi pe toți cei care i se opuneau ca fiind *sclavi*, adică *sovki* sau *vatniki*, doi termeni peiorativi care ne descriu ca necivilizați sau înapoiați. Pe fondul războiului din Donbas, atitudinile negative față de noi, *ceilalți*, cei anti-Maidan, s-au radicalizat la extrem, crescând atât de mult, încât acești radicali se bucură de tragedia de la Odesa din 2014, când zeci dintre acești *ceilalți* au murit într-un incendiu în care au fost arși de vii”¹.

Jurnalistul Piotr Smolar ține și el să rectifice anumite idei preconcepute, mai ales în ceea ce privește divizarea țării între Est și Vest: „Această distincție hiperschematică, deopotrivă lingvistică și geografică, nu ajută deloc la înțelegerea țării, care este mult mai subtilă și care a evoluat foarte mult în deceniile de independență. [...] Trebuie să reamintim câteva lucruri evidente, și anume faptul că a vorbi limba rusă în Ucraina nu te face să fii prorus. Chiar și în vest, leagănul natural și istoric al naționalismului ucrainean, mulți oameni cunosc această limbă, chiar dacă tinerii refuză adeseori să o

¹ Interviu cu Olga Baișa, 24 aprilie 2015 (n. a.).

vorbească. În același mod, multă vreme, Partidul Regiunilor (al lui Ianukovici) a fost calificat drept prorus, iar aceasta este o simplificare a situației. Partidul Regiunilor era un partid care reprezenta interesele estului țării, ale Donbasului, bazin industrial având strânse legături cu Rusia, dar nu este același lucru”¹.

Unii deputați doresc în mod special să retrogradeze limba rusă – vorbită, totuși, în mod prioritar de o bună parte a populației (30%) – în beneficiul ucrainenei, limba oficială a unei țări care recunoaște existența oficială a unei duzini de limbi pe teritoriul său². Această bătălie în jurul limbilor ilustrează bine amenințarea care apasă asupra echilibrului fragil al diferitelor părți din societatea ucraineană, care este alcătuită din numeroase minorități (bieloruși, moldoveni, bulgari, unguri, romi, polonezi, armeni, greci, germani etc.)³. Momentul este unul grav⁴.

În martie 2014, actorul comic apare în platoul unui jurnal tv al canalului pe care se difuzează emisiunile lui umoristice de succes. Îmbrăcat într-un tricou alb cu sigla „Muhammad Ali”, el are o conversație scurtă cu prezentatoarea, apoi se uită direct la cameră și li se adresează concetățenilor săi, dar și puterii politice de la Kiev și Moscova: „Nu divizați țara noastră natală! Am sânge evreiesc, vorbesc rusa, dar sunt un cetățean ucrainean! Iubesc această țară și nu vreau să fac parte dintr-o alta! [...] dar aș vrea să mă adresez și domnului Putin. Dragă Vladimir Vladimirovici, nu permiteți nici măcar bănuiala unui conflict militar, căci Rusia și Ucraina sunt popoare frățești!

¹ Interviu cu Piotr Smolar, 6 aprilie 2022 (n. a.).

² https://www.lemonde.fr/international/article/2021/02/16/en-ukraine-la-bataille-des-langues_6070135_3210.html (n. a.).

³ https://www.francetvinfo.fr/monde/europe/l-ukraine-une-mosaik-ue-de-minorites_3069257.html (n. a.).

⁴ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/HRM-Mu_Report15May2014.pdf (n. a.).

Cunosc mii de persoane care trăiesc în Rusia și sunt minunate, la fel ca noi, și au același sânge ca al nostru. Ne înțelegem cu toții, indiferent de ce limbă vorbim. V-o spun cinstit, sunt gata să vin și să vă rog în genunchi!”¹

Această legătură de afecțiune, dar și ultima frază îi vor fi reproșate în mod special de cei și de cele care îl acuză de slăbiciune în fața inamicului. De la independența sa, vreme de 20 de ani, Ucraina a avut mereu relații uneori complezente și adeseori complicate, ba chiar tensionate, cu Rusia. Ucraina, zonă-tampon între Europa orientală și Rusia, a încercat adeseori, de la o administrație la alta, să-și creeze o formă de echilibru între Bruxelles și Moscova, dar după Revoluția Demnității din 2014, relația părea ancorată durabil într-o vie ostilitate. Vova nu are altă soluție decât să anunțe că rupe legăturile cu acea țară care i-a oferit foarte mult, unde a cunoscut primele sale mari succese și unde, potrivit unei anchete jurnalistice, și-a păstrat în mod evident niște interese chiar și după acest anunț². În această ambianță – în care speranța unei reînnoiri se amestecă evident cu un conflict ucigaș – se lansează Zelenski în aventura care îi va bulversa viața, viața lui și pe aceea a Ucrainei. Conceptul este simplu, dar inovator, într-o țară în care, în materie de libertate de expresie, tocmai se deschisese noi ferestre. În vara lui 2014, el și colegii lui din Kvartal 95 scriu scenariul *Servitorului poporului*³.

Dacă forma serialului nu este de foarte mare interes artistic, mesajul ei îi captivează pe cetățeni. Serialul *Servitorul poporului*

¹ https://www.youtube.com/watch?v=OCvGLF4ePdI&t=165s&ab_channel=%D%A2%D0%A1%D0%9D (n. a.).

² <https://www.radiosvoboda.org/schemes/29715747.html?fbclid=IwAR3XExqM73NbCvuqNIFuXgmyj8uYRkKkMZnuHvSMY23aMZ67ySUKfxUdHto> (n. a.).

³ <https://varosh.com.ua/ludy/yurij-kostyuk-pro-novij-serial-sluga-narodu-ta-robotu-zi-studyu-95-kvartal/> (n. a.).

relatează povestea lui Vasili Petrovici Holoborodko, un om simplu propulsat la președinția țării sale ca urmare a publicării unui videoclip fără știrea lui. În acel videoclip, el denunță, furios și folosind un limbaj colorat, indiferența poporului față de corupția elitelor politice. Tirada folosește, în realitate, drept punct de plecare în jurul căruia se structurează dialogurile și situațiile. Personajul este un profesor al cărui curs este întrerupt deoarece elevii trebuie să participe la o campanie de lipire a afișelor electorale: „De ce sunt nervos? Nu mai suport! Elevii trebuie să construiască panourile! De ce avem o viață de câine? Fiindcă alegerea noastră începe cu aceste panouri! Nu este nimeni demn de a fi ales! Alegem între doi nemernici, și de 25 de ani durează asta! Știi ce? Nu va fi altfel nici acum! De ce? Pentru că tu, tata și cu mine, vom alege... încă un nemernic, fiindcă este nemernic, dar este mai bun decât ceilalți! [...] După aia, nemernicii ăștia ajung la putere și ne iau tot ce avem, fir-ar al dracului! Ticăloșii ăștia au nume diferite, dar toți fac același rahat! Și tuturor li se fâlfâie, mie mi se fâlfâie, ție ți se fâlfâie, tuturor li se fâlfâie și nu puțin, li se fâlfâie regește! Dacă aș fi în locul lor o săptămână, le-aș arăta eu! Gata cu alaiurile, gata cu primele, gata cu casele de vacanță, gata cu prostiile! Aș vrea ca profesorii să trăiască precum președintele, iar președinții să trăiască precum profesorii, la dracu! Îți spun asta ca profesor de istorie, dar ție nu-ți pasă! Gașcă de nemernici!”¹

Toate resorturile comediei de mase sunt prezente aici: situațiile adesea burlești, un nivel al limbii prea puțin pretențios, grimasele, răsturnările foarte previzibile, repetiția gesturilor, dar și a frazelor, și caricatura, trăsăturile morale ale unora și ale celorlalți sunt sistematic accentuate (fie că este vorba de vicii sau de virtuți). Personajul principal este în general excesiv prin tonul pe care îl folosește, prin gestică, dar și prin modul

¹ <https://www.arte.tv/videos/104351-002-A/serviteur-du-peuple-1-23/>

de a gestiona fiecare dintre situațiile cu care se confruntă. Jocul lui Zelenski se situează la limita pantomimei, iar expresiile lui sunt rareori nuanțate, tot comportamentul lui fiind intenționat a servi unui scop simplu și care revine fără încetare, ca un leitmotiv: corupția este peste tot și este absolut insuportabilă! Contrastul dintre caracterul eroului și cel al personajelor care îl înconjoară este la fel de izbitor, intenționând să plaseze cvasitotalitatea personajelor într-o dialectică foarte clară. Există, pe de o parte, oamenii onești, în general aflați de partea poporului, iar pe de alta, „hoții”, cel mai adesea cei puternici, oligarhii și guvernanții. Altfel spus, *Servitorul poporului* îi opune pe oamenii simpli, lipsiți de putere, dar integri și onești, unei elite bogate pentru că este coruptă, manipuloare și motivată exclusiv de propria îmbogățire. Vasili Holoborodko este un fel de om providențial care, într-un mod la început ingenuu, apoi, pe firul episoadelor, tot mai hotărât, va îndrepta, unul câte unul, relele care fac ca sistemul să fie profund viciat. De asemenea, este interesant de notat faptul că Holoborodko este un profesor de istorie divorțat care, în lipsa unui salariu decent, nu are altă soluție decât să stea cu părinții. Diferitele aspecte ale vieții lui permit abordarea unor realități precum soarta rezervată funcționarilor publici, relațiile dintre generații și viața oamenilor simpli, în opoziție cu viața celor bogați.

Istoria este și ea unul dintre firele conducătoare ale poveștii. Ea este simbolizată prin prezența figurilor istorice care îl vizitează pe profesorul devenit președinte când acesta așteaptă sau este cuprins de dubii în fața provocărilor care îl așteaptă. Acești „mari oameni” care îi apar în vis (Herodot, Plutarh etc.) sunt acolo pentru a-l inspira pe personaj și pentru a-i sublinia adevărurile menite să îl ghideze. În cel de-al treilea episod al primului sezon, fostul președinte american Abraham Lincoln – cel care, în secolul al XIX-lea, a abolit sclavia în

Statele Unite – are următoarea conversație cu Holoborodko, în ajunul discursului de investitură al acestuia:

Lincoln:

— Știi, avem lucruri în comun. Și eu vin dintr-o familie simplă. La început, nici eu nu credeam în forțele mele. Totuși, am pus capăt sclaviei. Am eliberat milioane de oameni în 1800...

Holoborodko:

— În 1862, îmi amintesc.

Lincoln:

— Bravo! Vasili Petrovici, și dumneata îți poți elibera poporul!

Holoborodko:

— Dar aici nu există sclavi!

Lincoln:

— Milioanele de ucraineni care își rup spinarea ca să procure limuzinele și casele unei elite umflate nu sunt sclavi?!

Holoborodko:

— Ce pot eu să fac?

Lincoln:

— Rămâi tu însuși, domnule președinte!¹

Acest resort narativ permite la fel de bine transformarea profesorului devenit președinte într-o figură istorică, dar și sublinierea statutului său de om providențial, cel care a introdus țara într-o lume nouă, ca urmare a rupturii salutare de cea veche. Intriga este imaginară, dar totul contribuie la crearea sentimentului că serialul nu este decât un lung comentariu la situația reală a țării. În acest scop, decorurile joacă un rol-cheie. Utilizând anumite locații pe care ucrainenii le cunosc bine (centrul comercial, școala, oficiul poștal etc.),

¹ <https://www.arte.tv/fr/videos/104351-004-A/serviteur-du-peuple-3-23/> (n. a.).

decorul contribuie la aspectul ultrarealist al serialului, subliniind în același timp contrastul între viața „poporului” și cea a „celor puternici”. Pe de o parte, avem apartamentul familiei personajului principal, tipic pentru clasa de mijloc, cu o aglomerare de mobile disparate și vechi (tatăl lui îl și descrie, de altfel, ca fiind o „magherniță”), iar la polul opus, palatul prezidențial este chiar „Mejghiria”, vechea reședință a președintelui demis ca urmare a revoluției Maidan. Acest loc a marcat puternic spiritele în Ucraina. În orele care au urmat fugii lui Victor Ianukovici, țara a descoperit această reședință fastuoasă, de un lux strident, fotografiată de vizitatorii uluiți care puteau, în sfârșit, să pătrundă în locul până atunci inaccesibil. Potrivit unuia dintre principalii scenariști, *Servitorul poporului* este un plonjeu în culisele vieții de președinte în acest mediu: „Pentru prima dată, telespectatorii vor vedea masa la care a stat Ianukovici și biblioteca sa personală”¹.

Țara din serial seamănă leit cu Ucraina contemporană. Viciile și problemele cu care se confruntă Holoborodko sunt, în chip evident, inspirate de cele care cangrenează națiunea în viața reală. În fiecare episod este abordată o plagă socială, mai precis nepotismul, corupția, promisiunile nerespectate, opulența locurilor puterii, lipsa de simplitate a celor puternici, incompetența ministerelor, compromisiunile care sfârșesc prin a compromite, lipsa de înnoire a clasei politice, evaziunea fiscală la toate palierele societății, fraudă, starea deplorabilă a infrastructurii din țară, presiunea insuportabilă exercitată de creditorii internaționali, lipsa reformelor semnificative, ipocrizia, minciuna, manipularea și lingușirea, trădarea la cel mai înalt nivel și chiar și alcoolismul!... Mesajul serialului este simplu: soluția vine în mod obligatoriu de la popor, care doar

¹ <https://varosh.com.ua/ludy/yurij-kostyuk-pro-novij-serial-sluga-narodu-ta-robotu-zi-studiyu-95-kvartal/> (n. a.).

el poate produce un personaj onest și dispus să conducă de o manieră dezinteresată. Sinceritatea este tot timpul expusă de un personaj care sfidează convențiile. El preferă, spre exemplu, să spună liber ceea ce gândește, în loc să țină discursuri elaborate atent de colaboratorii săi: „Nu sunt decât un simplu profesor de istorie! Un profesor de istorie a intrat în istorie, este o ciudățenie! Teoretic, ar trebui să vă fac tot felul de promisiuni. Totuși, nu voi face nicio promisiune. Ar fi nedrept, mai ales că sunt complet pierdut, dar este o stare temporară, pentru că voi învăța. Știu un lucru. Știu că trebuie să acționezi în așa fel încât să nu-ți fie rușine să-ți privești copiii în ochi mai târziu! Și părinții! Și pe voi toți, evident! Asta, dragi ucraineni, vă promit!”¹

În mod evident, Holoborodko face aluzie la toți cei care au fost anterior la putere, dar este la fel de interesant de remarcat faptul că Zelenski și autorii serialului nu-i condamnă definitiv pe acei conducători care trădează speranțele unui popor dezamăgit. În viziunea lor, orice ucrainean este în mod intrinsec bun și merită compătimire, dar ceea ce trebuie condamnat în totalitate și fără echivoc este otrava corupției, cea care s-a răspândit într-un mod foarte insidios și pernicios în toate straturile societății, urmând mecanismul descris de președintele fictiv într-un monolog care constituie elementul-cheie al acestei narațiuni sociale întinsă pe durata a vreo 50 de episoade. Când un jurnalist observă că „ucraineanul, la început onest și patriot, după ce este ales devine un bădăran șmecher, necinstit și hoț”, Holoborodko răspunde rostind ceea ce, probabil, gândesc cu adevărat Zelenski și scenariștii referitor la acest subiect: „Credeti că a devenit un bădăran șmecher, necinstit și hoț, dar dacă era așa dinainte? [...] Eu cred că ucrainenii nu se

¹ <https://www.arte.videos/104351-004-A-serviteur-du-peuple-3-23/> (n. a.).

nasc bătăranii. Cred că ne naștem toți ucraineni și, dacă ne-am născut, înseamnă că am meritat. Noi, părinții noștri, strămoșii noștri, n-are importanță! Ființa asta născută ucrainean este la început un bebeluș cu pielea roz și rotofei, cântărește 3,5 kilograme. Să punem altfel problema: cum se poate ca îngerașul ăsta de 3,5 kilograme să se transforme deodată într-un bătăran de 100 de kilograme? Prin ce proces? Ei bine, vă explic eu: este vina noastră! Toți suntem responsabili: tu, Iana, eu, noi toți! Totul începe la maternitate [...] Apoi, bebelușul este adus acasă și este încă ucrainean. Abia când începe să înregistreze ce se întâmplă în jurul lui devine bătăran. Ce vede el mai întâi? Vede pe tatăl lui în fața televizorului înjurând pe toată lumea, pe tâmpiții, pe ticăloșii de politicieni! Între timp, el numără cele 200 de grivne pe care le-a câștigat în ajun, la o grevă de susținere a acelorași politicieni. Este normal așa? Vorbesc despre tată, dar poate fi și altcineva. Tatăl se întrebă de ce ceilalți sunt plătiți, iar el nu. Copilul înregistrează toate acestea și ucraineanul se transformă, puțin câte puțin, în tatăl lui, în bătăran, dar puțin câte puțin. Credeți că nu este totul pierdut? Ei bine, ba da, totul este pierdut! Acest puști are un unchi și o mătușă care dețin posturi înalte, și unde își trimit ei nepotul? Într-o școală cu reputație... Nu, o școală de fițe! Da, uite, o școală de fițe! Și copilul își ia examenele, așa că se duc să sărbătorească pe malul Niprului, cu alcool și grătare. Dar deșeurile? Se vor ocupa bătăranii de ele! În această ambianță veselă, el va fi admis la universitate. Unchiul și mătușa îi sunt în continuare alături și, odată studiile terminate, se reîntorc pe malul Niprului. Dar cum este posibil să fie atât de poluat locul ăla? De unde vin toate deșeurile alea care zac pe jos? Cu toate panourile *Păstrați locul curat*, cum se poate să fie atât de scârbos? De ce nu adună bătăranii ăștia în urma lor? Și, într-o ambianță veselă, la volanul Hondei primite la sfârșitul studiilor, tânărul

nostru, pe jumătate ucrainean, pe jumătate mitocan, rulează cu viteză în nocturnă pe străzile Kievului cel lipsit de drumuri. Îl doare în cot că îi deranjează pe oamenii care se întorc târziu de la serviciu și care dorm sau pe mama cu două slujbe epuizante din care își hrănește copiii pe care i-a adormit cu greu. El rulează cu toată viteza spre viitor, dar viitorul este aproape. În 20 sau 25 de ani, va deveni deputat. Iată-l pe ucraineanul nostru transformat în bădăran pur-sânge! Și îi va merge bine! Copiii lui vor merge să studieze în Elveția pentru a sta departe de bădăranii de aici. Nu va merge în vacanță pe malul Niprului, fiindcă totul este deja poluat acolo, ci va merge să se distreze în Maldive, ca să fie departe de bădărani. Își va cumpăra un apartament la Londra, tot departe de bădărani, ca să stea departe de toate astea. *Nu este pentru mine!* Iată cum arată sufletul tainic al unui bădăran. Mai aveți întrebări, dragi ucraineni?!¹

Succesul serialului este fulminant. Primul episod este difuzat la 16 noiembrie 2015, pe canalul de televiziune 1+1, cel care îi aparține oligarhului Igor Kolomoiski. O lună mai târziu, la sfârșitul primului sezon, este atins un record: *Servitorul poporului* a fost vizionat de 20 de milioane de telespectatori, potrivit serviciului de presă al canalului tv care-l difuzează². Al doilea sezon din *Servitorul poporului: de la iubire la destituire*, apare după doi ani, iar cifrele sunt în continuare bune. Holoborodko este un adevărat fenomen social. După mărturia scenaristului Iuri Kostiuk, creatorii vor ca serialul să aibă impact asupra realității: „Poate că așteaptă cineva de la noi o rețetă de salvare a Ucrainei. Nu sunt sigur că este cu putință. Mii de analiști, de economiști și de personalități publice nu

¹ <https://www.arte.fr/videos/104351-016-A/serviteur-du-peuple-15-23/> (n. a.).

² <https://1plus1.ua/sluga-narodu/novyny/serial-sluga-narodu-pereg-lyanulo-20-mln-glydachiv> (n. a.).

au soluția. Noi nu facem decât să spunem povestea, în viziunea noastră, a ceea ce s-ar întâmpla dacă astfel de personaje ar apărea în politică. Oameni care nu vizează îmbogățirea personală, ci vor cu adevărat să ridice Ucraina. Totuși, nu este ușor. Așadar, la final, Ucraina noastră cinematografică nu va deveni o superputere, cu un nivel de viață ca acela din Statele Unite sau din Germania. Aceasta va lua mult timp, iar noi nu am turnat un basm, chiar dacă îi facem un final fericit. Principala funcție a serialului nostru, pe lângă aceea de a ridica moralul publicului, este să incite la acțiune și să încerce să motiveze oamenii (inclusiv pe politicieni) să reflecteze, să analizeze, să provoace ei înșiși schimbările. Îmi doresc ca toate lucrurile despre care am vorbit în serial și mai ales cele despre care n-am avut timp să vorbim să treacă de pe ecran în viața reală¹.

Al treilea sezon, *Servitorul Poporului: alegerea*, s-a difuzat în lunile martie și aprilie 2019, în plină campanie prezidențială în Ucraina. Pentru reamintire, iată versurile melodiei de pe genericul primelor episoade din primul sezon:

Alegem în curând un președinte,
 Dar trebuie să-i cunoaștem tatăl, mama și să știm cine îi
 sunt frații,
 Ca să nu descoperim din nou că este un alt nemernic
 Sau un tâlhar sau un hoț.
 Ne trebuie un servitor al poporului!
 Vom avea un servitor!
 Poporul nostru va avea un servitor!
 Nu este prea devreme.
 Ura! Servitorul nostru personal!
 Este acolo pentru noi, pe cele două maluri ale Niprului².

¹ <https://varosh.com.ua/ludy/yurij-kostyuk-pro-novij-serial-sluga-narodu-ta-robotu-zi-studiyu-95-kvartal/> (n. a.).

² Dmitri Șurov (Pianoboy), Rotar și Nastia (B.O. *Servitorul poporului*)

Zelenski nu a participat la manifestațiile de pe Maidan, dar le-a înțeles foarte bine dinamica. El a știut să creeze un univers și mai ales un personaj perfect racordat la timpul său și la aspirațiile unui întreg popor.